

Avdelning
Analysavdelningen
Handläggare
Annika Pontén
08-5630 8757
annika.ponten@uka.se

Datum
2018-05-15

Utredningen om styrning för starka
och ansvarsfulla lärosäten
(U 2017:05)

Inspel till Utredningen om styrning för starka och ansvarsfulla lärosäten (U 2017:05)

Styr- och resursutredningen (STRUT) presenterade den 4 januari 2018 ett övergripande modellförslag. Förslaget är ett underlag för fortsatt dialog och Universitetskanslersämbetet (UKÄ) vill med detta inspel ge synpunkter på modellförslaget. UKÄ vill också inledningsvis betona sin uppskattning av det öppna och dialogbaserade arbetssätt utredningen använder.

UKÄ välkomnar den grundliga översyn som nu görs av styr- och resurstilldelningssystemet. UKÄ har under flera år pekat på behovet av att se över nuvarande system för resurstilldelning, bland annat utifrån att de ersättningsbelopp som tillämpas inte har anpassats till de förändringar som skett när det gäller till exempel undervisningsformer, framväxten av tvärvetenskapliga utbildning samt införandet av utbildningsnivåer. Dessutom saknar systemet incitament för lärosätena att anpassa utbildningsutbudet utifrån arbetsmarknadens eller andra behov om det inte finns en stor studentefterfrågan. UKÄ delar i stort den problembeskrivning utredningen har i sitt modellförslag.

UKÄ stödjer utredningens tankar om en mer sammanhållen och långsiktig styrning. Överenskommelser mellan regeringen och lärosätena, som bygger på nationella politiska mål för sektorns verksamhet, kan leda till en fördjupad dialog och en större möjlighet till lärosätesspecifika profiler och utvecklingsvägar. Det faktum att det inte kan anses vara två jämbördiga parter som träffar dessa överenskommelser måste dock hanteras i systemet. Det är viktigt att skapa en balans med en god dialog och stor tillit mellan parterna. Så som UKÄ dock tolkar modellförslaget kan det ge lärosätena en större frihet, och därmed ansvar, att utforma sin verksamhet. En sådan modell ger också större möjligheter till ett effektivt resursutnyttjande jämfört med mer kortsiktiga styrmodeller och signaler som lärosätena har svårt att ställa om verksamhet och resursanvändning till.

Utredningen skriver att en dialog- och tillitsbaserad styrning kräver ett väl fungerande kvalitetssystem för såväl utbildning som forskning. UKÄ menar precis som utredningen att det är en styrka att de nationella kvalitetssäkringssystemen för hela högskolans verksamhet finns, och vidareutvecklas, vid en och samma myndighet – UKÄ. UKÄ ser fram emot en fortsatt god dialog kring relationen mellan utredningens förslag och utformningen av det nationella kvalitetssäkringssystemet.

En dialogbaserad styrning ställer också, som utredningen påpekar, stora krav på uppföljning. UKÄ följer idag upp en stor del av högskolans verksamhet, bland annat inom ramen för ansvaret för den officiella statistiken för högskoleväsendet. Enligt UKÄ:s

och Vetenskapsrådets förslag i rapporten Samordning av uppföljning och utvärdering – rapportering av ett regeringsuppdrag (2018:3) kommer UKÄ att i framtiden ha en bredare roll i uppföljningen av högskolans verksamhet. Bland annat kommer UKÄ och SCB att i ökad grad samråda runt den officiella statistik som på olika sätt rör lärosätenas forskningsverksamhet. UKÄ avser också utreda behovet och möjligheterna till komplettering av högskolestatistiken, inom ramen för sitt statistikansvar, för att på ett bättre sätt täcka den forskningsverksamhet inom högskoleväsendet som idag inte speglas i den officiella statistiken. Utgångspunkten i UKÄ:s arbete är att ha en rationell systembaserad insamling som inte tynger uppgiftslämnarna mer än nödvändigt. Vetenskapsrådet och UKÄ föreslår i rapporten som refereras ovan också att UKÄ får i uppdrag att upprätta och samordna ett nätverk mellan berörda myndigheter som utvärderar och följer upp forskning och utbildning.

Den kapacitet som idag finns på UKÄ, och det allt närmare samarbete som nu utvecklas med andra aktörer med såväl utbildnings- som forskningsprofil, är viktig att bygga på i den modell utredningen föreslår. Den intermediära funktion som nämns i utredningens förslag bör bygga på befintliga myndigheters kompetens och erfarenhet, till exempel att bedöma vilka underlag som bör och kan samlas in samt den analytiska kapacitet som finns, och inte innebära att en ny parallell struktur införs. Samtidigt kommer uppföljningen att behöva utvecklas och utvidgas med införandet av ett nytt styr- och resurstilldelningssystem och det bör rimligtvis i synnerhet komma att påverka de statistikansvariga myndigheterna.

De tankar utredningen för fram när det gäller styrning för kompetensförsörjning och en mer ändamålsenlig dimensionering på alla nivåer stöds i mycket hög grad av de uppdrag UKÄ har och har haft, bland annat tillsammans med Socialstyrelsen och i samarbete med Skolverket, och de analyser myndigheten arbetat fram. UKÄ och Socialstyrelsen har bland annat fått i uppdrag att analysera och föreslå hur samverkansarenor på nationell och regional nivå mellan aktörer med ansvar för kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården kan utvecklas långsiktigt. Myndigheterna ska också säkerställa ett förbättrat kunskapsunderlag när det gäller kompetensbehovet. UKÄ ser ett behov av en liknande lösning för förbättrad kompetensförsörjning inom skolan. UKÄ vill därför särskilt rikta utredningens uppmärksamhet på förslagen i rapporten Samverkan om dimensionering av utbildning, en kartläggning – rapportering av ett regeringsuppdrag (2018:4).

En specifik problematik, och i vissa fall akut, i många utbildningar inom dessa två sektorer är den verksamhetsförlagda utbildningen och svårigheten att hitta platser för denna för studenterna. Det är angeläget att utredningens förslag öppnar för ett nytänkande och en pedagogisk utveckling av formen för den delen av utbildningen som samtidigt ger liknande förutsättningarna för studenterna med bibehållen rättssäkerhet.

UKÄ välkomnar också den tydliga koppling utredningen gör mellan ett samlat anslag, ett väl fungerande kvalitetssäkringssystem och ett utvecklat system för uppföljning. UKÄ vill dock förorda en förhållandevis enkel modell för beräkning av anslagen, för att inte underminera den tillitsbaserade styrningsmodellen och det ansvar för den interna resursstyrningen som åvilar lärosätena i förslaget. Ett detaljerat beräkningsunderlag skulle i sig skicka starka styrsignaler och UKÄ menar att fokus istället bör läggas på

uppföljning av verksamheten och på utvärdering av dess kvalitet, tillsammans med en fortsatt stark juridisk tillsyn. Uppföljning, utvärdering och tillsyn ger sammantaget ett bra kunskapsunderlag för en dialog om verksamhetens resultat både på lärosätetsnivå och nationellt. Det blir viktiga pusselbitar i utredningens föreslagna modell.

UKÄ ser fram emot ett fortsatt samarbete med utredningen i dessa frågor.

Beslut i detta ärende har tagits av generaldirektören Anders Söderholm efter föredragning av avdelningschefen Annika Pontén i närvaro av strategi- och planeringsansvariga Per Westman. Myndighetens övriga avdelningschefer har deltagit i beredningen av ärendet.

Anders Söderholm

Annika Pontén